

Some Problems about Translation into French of the Romanian adverb *mai*

Quelques problèmes posés par la traduction en français de l'adverbe roumain *mai*

Câteva probleme de traducere în franceză a adverbului românesc *mai*

Gilles BARDY

Aix-Marseille Université – France
Département de Roumain, CAER EA 854
E-mail : gilbardy@yahoo.com

Romana TIMOC-BARDY

Aix-Marseille Université – France
Département de Roumain, CAER EA 854
E-mail : romana_bardy@yahoo.fr

Abstract

This paper studies some of the main utilisations of the Romanian adverb mai (< lat. magis) in connection with his translation into French. In the most interesting cases, mai is in a state of desemantisation (subduction), and has a semantic action upon the verb (aspect, modality, expression of speaker's attitude). In these cases, mai cannot be translated by a specific word and the research of translation must be reported on the verb.

Résumé

L'article examine quelques-unes des principales utilisations de l'adverbe roumain mai (<lat. magis) dans la perspective de sa traduction en français. Les situations les plus intéressantes sont celles où mai, fortement subduit (désémantisé), a un impact sur le sens même du verbe qu'il accompagne (aspect, modalité, expression de l'attitude du locuteur...). Il ne peut alors être rendu en français par un mot spécifique et la recherche d'une traduction adaptée doit par conséquent être reportée principalement sur le verbe.

Rezumat

Articolul trece în revistă câteva din principalele utilizări ale adverbului românesc mai, din perspectiva traducerii lui în limba franceză. Situațiile cele mai interesante sunt acelea în care mai atinge un grad ridicat de desemantizare (subducție) și, în compensație, are un impact semantic asupra verbului pe care îl însoțește (aspect, modalitate, expresia atitudinii locutorului...). Atunci el nu poate fi redat în franceză printr-un cuvânt anume. În consecință, căutarea traducerii trebuie transpusă asupra întregii fraze și esențialmente asupra verbului.

Keywords : Adverb, Desemantisation, Grammaticalisation, Comparative Linguistics of Romance Languages, subduction, translation.

Mots-clés : *adverbe, désémantisation, grammaticalisation, linguistique comparée des langues romanes, subduction, traduction.*

Cuvinte-cheie : *adverb, desemantizare, gramaticalizare, lingvistica comparată a limbilor romanice, subducție, traducere.*

În rândurile care urmează vom încerca să caracterizăm comportamentul adverbului *mai*, văzut mai ales din perspectiva traducătorului, dar fără să pierdem din vedere o scurtă raportare la ansamblul limbilor romanice. Nu vom putea însă epuiza aici, în limitele reduse ale acestui articol, toate aspectele care ar merita o privire aprofundată. Vom puncta doar câteva din cele care ne apar ca fiind importante, caracteristice limbii române, limbă care, ca și în alte domenii ale evoluției sale, a mers și în cazul lui *mai* pe drumul ei propriu, original în contextul romanic.

Este, de bună seamă, și una dintre cauzele pentru care ne-am oprit la acest cuvânt. Urmaș al latinescului *MAGIS*, care avea un sens cantitativ (r. ‚mai mult‘, fr. *plus, davantage*), *mai* face parte din seria adverbilor, nu prea numeroase (*chiar, mai, și, tot* și alte câteva), cu un statut gramatical aparte în română. *Gramatica limbii române* (mai departe : „Gramatica Academiei”) le numește clitice adverbiale sau semiadverbe. Ele prin urmare și-au pierdut din autonomie și formează o singură unitate accentuală și sintactică cu cuvântul la care se raportează [1].

Limbile latine l-au păstrat pe *magis* și observăm că în unele el nu a înregistrat în diacronie evoluții semantice majore, nu s-a îndepărtat foarte mult de situația ce o avea în latină, limbă în care se putea deja folosi, spre exemplu, ca și azi, pentru exprimarea comparativului adjectivelor, concurând astfel comparativul vechi, sintetic [2]. Ne gândim, spre pildă, la limbi precum spaniola și portugheza, care nu au „aprofundat” prea mult, ca să spunem așa, acest domeniu. În alte limbi romanice însă, precum franceza, italiana sau româna, urmașii lui *magis* au parcurs evoluții majore, atât pe plan semantic cât și gramatical. În latină, acest adverb exprima ideea de cantitate adăugată, sau „un plus de cantitate”, adică „mai mult” (în franceză „*plus*”, „*davantage*”). Încă în latină exista deja aplicarea lui la domeniul noțional, cu sensul de „mai degrabă”, fr. „*plutôt*”.

Sensul cantitativ era încă perceptibil în franceza veche ca și în italiana veche și se mai poate observa și azi în aceste limbi, în expresii arhaice ca fr. *je n'en peux mais* (adică ‚*je n'en peux plus*‘, nu mai pot), în exprimarea ipotezei, cu sensul „vreodată” (it. *se mai lo vedi*, fr. *si jamais tu le vois*), sau în cuvinte compuse (fr. *désormais*, it. *ormai*, „de acum înainte”). În franceză, *mais* s-a desemantizat treptat și „a slăbit” și pe plan gramatical, pierzându-și statutul de adverb și devenind conjuncție. De altfel, franțuzescul *mais* corespunde în general lui *dar*, sau *însă*, în română.

În italiană, statutul gramatical de adverb nu s-a pierdut total, dar, prin întrebuițarea în contexte negative, sensul a devenit negativ, *mai* însemnând astăzi cu precădere „niciodată”. Totuși, italiana a ajuns și ea la etapa de desemantizare atinsă de franceză, pentru că ea posedă și o formă a cuvântului redusă fonic, forma *ma*, cu funcție de conjuncție, comparabilă cu *mais* din franceză.

În română, după cum vom vedea, ideea de cantitate rămâne în multe cazuri perceptibilă, sau, atunci când nu mai este perceptibilă, explicarea sensurilor create contextual ne duc logic tot la ideea de cantitate. Ceea ce ne apare tipic pentru română este însă dubla evoluție următoare : precum în limbile evocate mai sus, slăbirea semantică (sau desemantizarea) lui *mai* este și în română concomitentă cu slăbirea statutului gramatical, dar cu diferența că, chiar în situația lui de clitic, cuvântul nu devine conjuncție, ci rămâne tot adverb. Este vorba însă de un adverb de un alt tip, care și-a pierdut independența gramaticală, care a pătruns intim în sfera semantică a cuvântului pe care îl determină, mai ales când acesta este un verb [3]. El este aservit acestuia, un fel de „satelit” al acestuia care modifică sensul verbului, în mod diferit de la context la context, cel mai adesea modificarea producându-se la nivelul modalității sau al aspectului lexical. În aceste din urmă cazuri – la care ne vom referi în ultimul rând – *mai* nu va mai putea fi tradus nici în franceză nici într-o altă limbă printr-un cuvânt precis căruia i-ar corespunde, de exemplu, *plus, davantage, encore*, în franceză. Căutarea soluțiilor de traducere va trebui acum transferată asupra semanticii verbului.

Pentru simplificarea prezentării – și fără să urmărim aici un scop teoretic –, vom grupa principalele apariții ale lui *mai* în doar trei (3) tipuri : *mai* (cantitativ) în comparații ; *mai* cantitativ în general ; *mai* cu răsfrângere semantică puternică asupra verbului, generând probleme de traducere.

1.

Mai în comparația adjectivelor și a adverbilor nu pune probleme speciale de traducere. El corespunde franțuzescului *plus* și italianescului *più* : *mai frumos / plus beau / piu bello* sau unei expresii sintetice : *mai bun / meilleur / migliore*. Este de fapt cazul de traducere cel mai simplu.

2.

Mai cantitativ [4] general, mai intim legat de verb, pare să-și găsească valorile în funcție de semantica și aspectul lexical al verbului și, bineînțeles, în funcție de întreg contextul și situația de comunicare.

Spre exemplu, *mai vine unul* (unde avem un verb intransitiv cu aspect lexical momentan) îi va corespunde semantic lui ‘*il y en a encore un qui arrive*’ (deci traducere prin *encore* –încă), sau lui ‘*il y en a un autre qui arrive*’ (traducere prin *un autre* – un altul –, termen care sugerează și el o adăugare cantitativă). Aici *mai* se referă deci la subiect.

În cazul unui verb tranzitiv și durativ însă, de exemplu *a scrie*, vom putea avea o dublă interpretare, dar care se clarifică fără probleme într-o situație cunoscută, concretă. Astfel, cu ocazia unui examen, în secvența *mai scrie unul*, *mai* se va putea referi la o persoană ‘în plus’ care scrie (*mai* se referă la subiect), sau la o persoană care ‘mai scrie încă’ pentru că nu și-a terminat lucrarea (*mai* se referă la verb). În primul caz, se va putea propune traducerea ‘*il y en a un autre qui écrit*’, ‘*il y en a encore un qui écrit*’, iar în cel de al doilea ‘*il y en a un qui écrit encore*’. Remarcăm deci că echivalentul francez propriu-zis al lui *mai*, adică *plus*, nu se mai poate folosi în acest caz. Este un semnal al evoluției divergente a limbii române.

După cum se știe, adesea limbile exprimă în mod diferit aceleași realități. Locutorul român nativ va zice : *am mai văzut filmul ăsta*. Francezul însă nu va putea folosi nici în acest caz pe urmașul lui *magis*, și nici pe echivalentul acestuia *plus*, pe care îl utilizează în comparații. El va recurge acum la registrul temporal și va zice : ‘*j’ai déjà vu ce film*’ (unde avem traducerea lui *mai* prin *déjà* : ‘acest film l-am văzut deja’).

Se cuvine, ajunși în acest punct al expunerii noastre, să accentuăm marea predilecție a limbii române pentru adverbul *mai*, element plastic și maleabil, întrebuințat zilnic de foarte multe ori de orice locutor nativ, mult mai mult decât adverbele corespunzătoare, urmașe ale lui *magis* sau ale lui *plus* în alte limbi romanice, și aceasta tocmai pentru că, în română, *mai* are funcții mai multe și mai profunde, rezultate ale evoluției sale. Se cunoaște de fapt în lingvistică faptul că expresiile cantității se transpun adesea și firesc în domeniul timpului și, de acolo, în domeniul noțional.

Dacă transpunem fraza de mai sus (*am mai văzut filmul ăsta*) la timpul viitor, vom putea avea și dovada că *mai* a pătruns în semantica verbului : *o să-l mai văd* se poate traduce natural în franceză prin aplicarea la verb a prefixului repetitiv *re-* : ‘*je le reverrai*’, preferat în vorbirea curentă lui ‘*je le verrai encore*’, dar pe care nu-l elimină total și care rămâne și el posibil, ca și combinarea celor două soluții, cu apariția a mici nuanțe de sens : ‘*je le verrai encore*’, ‘*je le reverrai encore*’. Aceeași soluție de traducere – cu prefixul *re-* – se aplică și la o frază de tipul *când te mai văd ?* unde *mais* sau *plus* sunt evident imposibile. Se va folosi deci verbul *revoir* (a revedea) în loc de *voir* (a vedea) : ‘*quand est-ce que je te revois (reverrai) ?*’.

Uneori, pentru a reda în franceză ideea introdusă de *mai*, suntem chiar nevoiți să recurgem la un verb diferit. Astfel, *mai spune !* se va putea traduce prin ‘*continue !*’ și în niciun caz printr-un ‘*dis encore !*’, traducere pe care am putea-o însă găsi într-o secvență neinterjectivă ca *mai spune ceva* – ‘*dis encore quelque chose*’. La fel în cazul propoziției *nu-i mai tace gura*, care nu se poate traduce cuvânt de cuvânt ci prin echivalare semantică globală, spre exemplu, ‘*(elle) ne cesse de parler*’.

Tot aici apreciem că se poate clasa și cazul unde *mai* exprimă „o falsă comparație”, de fapt posedarea într-o anumită măsură a unei calități : *un om mai în vârstă, o față mai prelungă, un copil*

mai înăltuț. Franceza nu poate utiliza adverbul *plus* decât pentru comparațiile propriu-zise, unde este prezent și cel de al doilea termen, care aici tocmai lipsește (*un om mai în vârstă decât soția lui, o față mai prelungă decât cea a fratelui* etc.). Pentru „false comparații”, traducerea noastră va invoca tot ideea de cantitate, dar cuvântul sau expresia utilizată va depinde strâns, de la context la context, de fraza concretă în care apare *mai*: ‘*un homme d’un certain âge*’, ‘*un visage un peu allongé*’, ‘*un visage plutôt allongé*’, ‘*un enfant relativement grand*’. Nuanța semantică „cantitate mică”, „într-o oarecare măsură”, apare și în asociere cu un verb: *s’a mai liniștit*, ‘*il s’est quelque peu apaisé*’.

Cantitatea pe care o reprezintă *mai* permite expresii uzuale ca: *Îți mai aduci aminte de mine?* echivalent al lui ‘*te souviens-tu de moi?*’ unde *mai* e preferabil... să nu se traducă, traducerile de tipul ‘*te souviens-tu encore (toujours) de moi?*’ aducând prea multă insistență față de sensul românesc.

Tot cantitatea este la baza frazei *mai știi?*, care se poate transpune în franceză prin ‘*sait-on jamais?*’, expresie care ne apare și ea a fi tot o echivalare globală, mai degrabă decât o traducere strictă. Remarcăm, spre meditație, că franțuzescul *jamais*, aici cu sensul lui vechi pozitiv „vreodată”, și nu „niciodată”, îl conține tot pe urmașul lui *magis* latin.

Se poate deci observa că, în aceste situații, ideea de cantitate, logic constatabilă, este atât de subtilă încât cuvântul a devenit o unealtă lingvistică de mare finețe.

Mai adverb predicativ deschizând o frază, cu caracter idiomatic, nu se poate nici el traduce ca atare. Spre exemplu, *mai să cadă* (sau *mai-mai să cadă*) se va putea traduce prin ‘*il s’en est fallu de peu qu’il ne tombe*’, ‘*peu s’en est fallu qu’il ne tombe*’, care este de fapt echivalentul românescului *puțin a lipsit să (nu) cadă*. Cuvântul *puțin* ca echivalent al lui *mai* este, după cum se vede, o bună dovadă că la baza întrebuirii lui *mai* se află ideea de cantitate. Ambele limbi dispun și de o altă construcție echivalentă: *era să cadă / il a failli tomber*.

Dar, cum s-a văzut și mai sus prin echivalarea cu *puțin*, ideea de cantitate nu funcționează neapărat ca un plus, ca un adaus. *Erau mai bine de douăzeci* (fr. ‘*ils étaient plus de vingt*’) nu e totuna cu *erau mai douăzeci* (‘*ils étaient presque vingt*’, ‘*ils étaient une vingtaine*’, ‘*ils étaient quelque vingt*’). În acest al doilea caz, *mai* introduce un minus, o atenuare, și ideea de aproximare „erau aproape douăzeci”, sau „vreo douăzeci”. De asemenea, o idee de aproximare se poate întâlni în diverse asocieri sintactice. În exemplul următor, *mai* însoțește un grup prepozițional: *Haina îi ajungea mai până la picioare*. Se poate propune traducerea lui *mai* prin *presque* (‘aproape’): ‘*Son vêtement lui arrivait presque (jusqu’)aux pieds*’. Sau, o astfel de situație *mai* că *i-ar plăcea*, care se poate traduce prin ‘*une telle situation pourrait lui plaire / lui plairait presque*’.

Mai atenuativ nu e deloc rar. Iată câteva exemple din literatura mai veche sau mai nouă cu traducerea franceză propusă de noi, în care recurgem la cuvântul *la plupart* (‘cea mai mare parte’): *Așa dară perind varvarii aceștea mai toți, Theodosie s-au grăbit la Augustus Grațian [...] să-i spună întâmplarea* (Gheorghe Șincai) [5]: ‘Ainsi donc, ces barbares ayant péri pour la plupart, T. se hâta de se rendre auprès d’A. G. pour lui annoncer l’événement’. *Hoții români s-au arătat mai totdeauna cu îndurare pentru cei slabi și săraci* (Vasile Alecsandri) [6]: ‘les brigands roumains se sont montrés la plupart du temps miséricordieux envers les faibles et les pauvres’.

În unele fraze de acest fel, aproximarea se apropie de modalizare: *Când s-a întâmplat? Mai săptămâna trecută*. Vom putea reda această nuanță prin *approximativement*, puțin cam sec, sau, mult mai potrivit, printr-o expresie modală: ‘*cela a dû se passer la semaine dernière*’.

3.

Ultimul caz, și cel mai interesant, l-am putea rezuma (sau teoretiza) astfel: atunci când *mai*, expresie a cantității, nu are în context un punct de reper precis, la care să refere această cantitate, atunci el se poate transforma într-o unealtă lingvistică de modificare a sensului verbal, adică de introducere a unei nuanțe aspectuale, sau modale (de tipul posibilitate, eventualitate, virtualitate, spre exemplu). El este acum, și mai pregnant decât la punctul precedent (2), o posesie exclusivă a

limbii române, celelalte limbi surori neavând o astfel de unealtă rezultată din desemantizare. Munca traducătorului se va concentra acum și mai mult pe verb.

Astfel, dacă referim fraza „*se mai duce pe la ei*” la o situație anterioară unde persoana în cauză vizita regulat pe cineva, *mai* va avea sens simplu cantitativ și se va traduce spre exemplu prin ‘*il va encore les voir*’, ‘*il va toujours les voir*’. Dacă însă nu se menționează reperul, ci se răspunde la o întrebare de tipul : – *Și ce mai face tata ? – Păi, ce să facă ? Se mai duce pe la unchiul, mai face cumpărături, ne mai ajută pe noi cu copiii...* aici, *mai* introduce o cu totul altă nuanță și nu e sigur că vom putea propune o traducere pe deplin satisfăcătoare. El se situează la nivel aspectual, sensul verbului devenind repetitiv. Traducerea prin *tantôt...tantôt*, tentant de ușoară, ne pare însă prea precisă, și va fi preferabil să recurgem tot la expresii cantitative : ‘– *Et ton père, comment va-t-il ? – Ben, comment veux-tu qu’il aille ? Il va un peu chez mon oncle, il fait quelques emplettes, il nous aide un peu / de temps en temps / pour les enfants...*’.

Exemplele în care nuanța înclină mai mult spre modalitate sunt și mai interesante : *Ce bine că e duminică ! Se mai duc oamenii la plimbare...* Ce rol are *mai* aici ? Înseamnă că oamenii se duc neapărat la plimbare duminica, sau că se vor plimba cu certitudine azi, sau că s-au dus în trecut la plimbare și că se vor duce și de acum înainte ? Nicidecum. Înseamnă doar că, dacă vor vrea să meargă, vor avea posibilitatea să o facă, și că unii din ei chiar o vor face. Ce traducere s-ar putea propune, deci ? Cea mai potrivită, fără a fi însă, cum am spus, pe deplin satisfăcătoare, ne apare cea care introduce un verb modal precum *pouvoir* : ‘*Quel plaisir que ce soit dimanche ! Les gens peuvent aller en promenade...*’.

Exemplele cu nuanță modală sau (și) aspectuală sunt nenumărate, modalitatea îmbinându-se cu aspectul lexical al verbului și cu timpul lui. Cum s-ar putea traduce, de pildă, secvențele următoare : – *Tu faci prăjituri acasă ? – R : Când erau copii mici, mai făceam. ?* Se poate reda sensul prin : ‘– *Chez toi, tu fais des gâteaux ? – Quand les enfants étaient petits, il m’arrivait d’en faire*’, o traducere nuanțată care pare a fi preferabilă lui : ‘*j’en faisais de temps en temps*’, mai sau prea precisă. Sau, de asemenea : – *Crezi că aș putea primi o astfel de aprobare ? Se poate da ? – R : Se mai dă...* (câteodată). O soluție ar fi : ‘– *Crois-tu que je pourrais recevoir une telle autorisation ? Elle peut être donnée ? – R : Cela arrive...*’.

Nu sunt deloc rare frazele care asociază două roluri diferite ale lui *mai*, ca în exemplul următor, unde întâlnim un *mai* atenuativ urmat de unul cu rol aspectual, de altfel explicat și întărit de locuțiunea *din când în când* : „*Îmi aduc aminte că, mai demult, aveam niște prieteni cu care mai făceam din când în când schimb de idei și discutam despre cărțile [...]*” [7]. Putem deci propune următoarea traducere : ‘*Je me rappelle que, il y a un certain temps de cela, j’avais des amis avec lesquels il m’arrivait d’échanger de temps en temps des idées et de discuter sur les livres [...]*’.

Trebuie remarcat, în sfârșit, că traducerea lui *mai* idiomatic cu rol de întărire a unui imperativ, ca *Mai taci !*, nu va putea apela la *plus*, pe care franceza nu-l utilizează în acest fel, ci la expresia franceză de întărire a imperativului, cu precădere aici cuvântul *donc*. Traducerea cea mai potrivită va fi ‘*Tais-toi donc !*’.

La fel și pentru *mai* emfatic, cu rol de întărire a unei expresii cantitative : *Multe prostii mai făceam în copilărie !* al cărui echivalent mai apropiat ar putea fi ‘*J’en faisais, des bêtises, dans mon enfance !*’ Aceași valoare o avem în versurile următoare din poezia populară : „*Vai, săraca Dunărea, / Mult greu mai ține pe ea !*” [8], și anume : ‘*Hélas !, pauvre Danube, / Il en supporte, des poids !*’.

Concluzie

În rândurile de mai sus am înregistrat câteva exemple care atestă desemantizarea progresivă a adverbului *mai*, corelativ cu întărirea legăturii lui sintactice cu cuvântul pe care îl determină și cu apariția unor modificări semantice necesitând atenția traducătorului. Ajunși aici, este însă necesar să arătăm acum că, pentru situațiile prezentate, considerăm că o altă noțiune este de preferat termenului *desemantizare*, cu toate că acesta din urmă este folosit în mod curent în lingvistica actuală : este vorba de *subducere* sau *subducție* (fr. *subduction*), noțiune introdusă și argumentată

teoretic, la nivelul lingvisticii generale, de lingvistul francez Gustave Guillaume (1883-1960), creator al disciplinei numite psihomecanica limbajului [9]. Termenul *subduction* este creat pe model latinesc (*sub-ducere*, a duce dedesubt) și semnifică un proces general de dematerializare a unor cuvinte în urma căruia acestea devin unelte lingvistice formale. Este, spre exemplu, cazul verbelor auxiliare. Termenul este preferabil și pentru că face apel la noțiunea de *timp operativ*, timp necesar gândirii umane și subiacent oricărei operațiuni lingvistice [10] și pentru că pune în lumină economia internă a transformărilor produse : cuvântul subdus care pierde treptat materie semantică este nevoit să se asocieze din ce în ce mai strâns cu un altul nesupus procesului de subducție, și care îi poate aduce compensatoriu materie. De aici alchimia ce duce la sensurile rezultate pe care le-am arătat mai sus, în diferitele contexte.

Putem adăuga că, prin subducerea sa avansată, *mai* a devenit, după cum s-a constatat, o unealtă formală deosebit de fină, caracteristică limbii române și subiect foarte solicitant pentru munca de traducere.

Referințe

- [1] Cf. *Gramatica Academiei*, I, p. 586. Ne referim aici în special la faptul că sunt singurele adverbe care, la timpurile verbale compuse, pot fi inserate între auxiliar și participiu, unele dintre ele neputând fi plasate decât astfel : a *chiar* scris, a *mai* scris, a *și* scris, a *tot* scris, sau între cliticile pronominale și verbul de care depind : *îl (chiar, mai, și, tot) întreb*.
- [2] Cf. Quicherat L., Daveluy A., *Dictionnaire latin-français [...] révisé [...] par Émile Chatelain*, Paris, Hachette, [f. d.], s.v.
- [3] În *Gramatica Academiei cit.*, p. 587, se remarcă rolul de „modificator semantic” al seriei de adverbe din care face parte *mai*.
- [4] Folosim aici termenul „cantitativ” în sens foarte general. El nu exclude deci aplicarea lui *mai* la domeniul temporal.
- [5] În *Chronica Românilor și a mai multor nēmuri [...] de Ghiorghie Șincai din Șinca [...]*, Edițiunea a doua, Tomul I, anii 84-1439, București, Tipografia Academiei Române, 1886, p.99.
- [6] *Bujor*, in Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, București-Chișinău, Litera Internațional, 1994, p. 133.
- [7] Paul Curca, *Internetul ne vrea proști*, site consultat la 21 mai 2014, 10:38, <http://www.crestinortodox.ro/editoriale/internetul-vrea-prosti-142440.html>
- [8] În *Balade populare românești*, București-Chișinău, Litera Internațional, 1999, p. 24.
- [9] Cf. *Langage et science du langage*, pp. 73-86, sau *Leçons de linguistique de Gustave Guillaume 1948-1949*, pp. 145-148, spre exemplu.
- [10] Într-un număr anterior al revistei *Studii de știință și cultură* (vol. VIII, nr. 2, 2012, pp. 49-56), în articolul „*Gustave Guillaume în limba română : probleme de traducere*”, am prezentat principalii parametri ai acestei metode de analiză lingvistică, între care noțiunea esențială a *timpului operativ*. Trimitem cititorul la aceste pagini.

Bibliografie selectivă

- Alecsandri Vasile, *Poezii populare ale românilor*, București-Chișinău, Litera Internațional, 1994.
- Balade populare românești*, București-Chișinău, Litera Internațional, 1999.
- Boone A. et Joly A., *Dictionnaire terminologique de la systématique du langage*. Deuxième édition revue, corrigée et augmentée par A. Joly, Paris, L’Harmattan, 2004.
- Douay C., Roulland D., *Les mots de Gustave Guillaume. Vocabulaire technique de la psychomécanique du langage*, Rennes, Presses Universitaires de Rennes, 1990.
- Gramatica limbii române, I (Cuvântul)*, București, Editura Academiei Române, 2005.
- Guillaume G., *Langage et science du langage*, Paris, Nizet / Québec, Presses de l’Université Laval, 1964.

- Guillaume G., *Leçons de linguistique de Gustave Guillaume*, 1948-1949, série A, Québec, Presses de l'Université Laval / Paris, Klincksieck, 1971.
- Quicherat L., Daveluy A., *Dictionnaire latin-français [...] révisé [...] par Émile Chatelain*, Paris, Librairie Hachette, [f. d.].
- Șincai Gh., *Chronica Românilor și a mai multor némuri [...] de Ghiorghie Șincai din Șinca [...]*, Edițiunea a doua, Tomul I, anii 84-1439, București, Tipografia Academiei Române, 1886.
- Timoc-Bardy R., „*Gustave Guillaume în limba română*”, in *Studii de știință și cultură*, vol. VIII, nr. 2, iunie 2012, pp. 49-56.

